մէջ. ի՞նչ պարագաներուն տակ պէտք էիք կարենալ կազմել ձեր միտքը Սեւրի Հայ Վարժարանին մէջ։

Ձեր վարժարանին գոյութիւնը եւ վերապրումը կը պարտի ձեր նախնիքներու յարատեւութեան. յարատեւութիւն մը արժանի է բարձր գնահատանքի եւ մարդկային արժանիքի անմրցելի վկայութեան։ Պայքարեցան հալածանքներուն դէմ, որոնք դարերու ընթացքին, բաժնեցին տխուր մենաշնորհը միւս փոքրամասնութիւններուն հետ։ Հալածանքներ՝ որոնք Հայերը ցրուեցին աշխարհի զրեթէ չորս հողամասերուն վրայ։

Շատ անգամներ միութեան յոյսը արծարծեցաւ. բայց քանի՛ անգամներ յուսալքուեցաւ, մանաւանդ 1914 համաշխարհայի յեղաշրջումին։ «Պատմական անձնականութիւն»ը որ ունեցաւ Հայաստան՝ գոյութեան իրաւունքէն զրկուեցաւ։

Բայց երբ Հայրենիքը ծննդեան հողի վրայ չէ, յիշատակներու եւ աւանդութիւններու կարողութեան մէջը կ՝անցնի։ Ժամանակի ընթացքին երբ աւանդութիւնները, անցեալի խեղաթիւրումը, տառապանքները սկսան աղօտիլ, ձեր նախնիքներուն նախանձը դատաւ միակ եւ ճշմարիտ միջոցը՝ լեզուն, այս հզօր եւ ամուր զօրը, այս լոյսը որ կը փոխանցուի կեանքին հետ։

Մարդուն հաւատքի կենդանի օրինակը ձեր նախնիքը ձեզի ընդգծեցին, ու դուք հետեւեցաք։ Եթէ անոնք յուսախաբ չեղան, եթէ դուք անոնց արժանի զաւակներն եղաք, ինչպէս իրենք եղան եւ ուզեցին որ դուք ալ նոյնը ըլլաք, որովհետեւ եղան մարդիկ որ զիրենք հասկըցան. հասկցաւ ուրիշ ժողովուրդ մը, որ բարեկամ է բոլոր ճնշուածներուն, Ֆրանսան։

Ֆրանսան արդարապէս սիրուած է իր վեհանձնութեամբ. իր ընդհանուր ոգիմտութեամբ, եւ մարդկային այն զգացումը որ ունի, կրնաք փաստել պատմութեան հաւատքին վրայ, իր առաւելութիւններէն ամէնէն ազնիւներէն մէկն է։

Ֆրանսան, ազատութեան երկիրը, որու մօտ մարդու ազատութիւնը կը չփոթուի ժողովուրդներու ազատութեան հետ։

Ազատութիւնը, որ միակ նպաստաւոր ստեղծիչ կլիման է միտքի զարգացումին, մեկնելով քաղաքակրթութենէ մը որ, հակառակ բազմաթիւ ելեւէջներուն, ուրիշ նպատակ չունի եթէ ոչ մարդու երջանկութիւնը։

1789ին Ֆրանսայի ազգը հրատարակեց. «Մարդիկ կը ծնին ու կ՝ապրին ազատ եւ հաւասար իրաւունքներով»։ Այս բանաձեւը երբեք իրեն չվերապահեց միայն, ընդհանուր խանդավառութեամբ աշխարհի նուէր ըրաւ մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքներուն հրովարտակը։

Ֆրանսան շատոնց իր աչքերը դէպի Հայաստան դարձուցած էր, մարդկութեան ամէնէն հին աւանդութիւններու օրրանը։ Բայց մանաւանդ 1848ի Յեղափոխութեան ատենն է որ Հայերը կրցան գնահատել մեր երկրին ընկերակցութեան հոգին։

Քիչ առաջ կ՝ըսէի որ ուրախութեամբ յանձն առի այս պաշտօնը։ Բառը անճիշտ է։ Որովհետեւ իրականութեան մէջ, պարագաներու բերմամբ պատիւ մըն է որ ինձ տրուեցաւ։ Հարիւր տարի առաջ նոյն Յեղափոխութիւնը կ՝ազատէր իմ Հայրերը, Ֆրանսայի բոլոր հողերուն վրայ ջնջելով ստրկութիւնը։

Քանի մը ամիսներէ ի վեր ինձ յանձնուեցաւ նախագահել բազմաթիւ հանդէսներուն, կազմակերպուած ի պատիւ 1848ի փրկարարներուն. ո՛րքան յուզիչ էին։ Ինձ յանձնուեցաւ փառաւորելու յատկապէս Վ. Հիւկոյի, Վիկտոր Շէօլշերի, Ֆրանսուա Արակոյի կից, այն ակնառու մարդը՝ որուն անունը քիչ առաջ ոգեկոչեցին՝ Լամարթին։ Փորձեցին նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ, Բ. Յեղափոխութեան եւ 1848ի առաջմեայ կառավարութեան գործը նուազեցնել, որուն Լամարթին ամէնէն ակնառու անդամներէն մէկն էր։ Փորձեցին ըսել 1848ի Յեղափոխութեան՝ թէ ան այն մարդոց գործն էր որոնց բնորոշիչ նշանը էր միամտութիւն եւ պարզութիւն։ Նոյնիսկ հաստատեցին թէ այդ Յեղափոխութիւնը եղած էր հապճեպով, որովհետեւ անոր գլուխը բանաստեղծ մըն էր, երազող մը...

Սակայն կը հաւատամ որ եթէ մտադրուած մեծդի գործէն որոշ մասեր նոյնքան յանդուգն սլացքով չիրագործուեցան, երկու իրագործումներ աներկբայ մնացին. Ընդհանուր քուէարկութիւնը, եւ մանաւանդ այդ վերակազմը՝ որուն նոյնիսկ Բ. Կայսրութիւնը չհամարձակեցաւ զայրիլ՝ հոչակում Ազատութեան եւ վերջնական ջնջում ստրկութեան, մարդ մարդու տիրապետութեան։

Մաղթենք ուրեմն, տիկիններ եւ պարոններ, Ֆրանսայի, ինչպէս նաեւ աշխարհի բարիքին համար, դեռ պտուին, կառավարութեան մասնակցելու, բանաստեղծներ եւ երազողներ։

Մասնակցիլ այս ցոյցերուն իմ կողմէ, հարիւր տարի յետոյ, երախտագիտութեան կեցուածք մը կատարել էր, միաժամանակ զգալի ապացոյց մը տալ ինչ որ ըրինք այնքան փափաքուած ազատութեան հանդէպ։

Այսօր շնորհակալ եմ ձեր Տեսուչին, Պր. Հրմտ. Խանդատեանի, որ թոյլատրեց ինծի, հրաւիրելով նախագահելու այս հանդէսին. վերստին նոր յարգանք մատուցանելու 1848ի Հանրապետականներուն՝ որոնք եղբայրաբար օգնեցին Հայերուն իրենց ազատութեան պայքարին մէջ։

Դար մը ետ դառնանք, աւելի ճիշտ 24 Սեպտեմբեր 1848, Փարիզի Հայ Վարժարանի պարզեւաբաշխութեան հանդէսը։

Կ՝ակնարկէ առաջմեայ կառավարութեան կատարած գործին ի նպաստ բոլոր ճնշուածներուն։ Կ՝ըսէ երբ իր ժողովուրդին էական հարցերը վերջացուց, աչքերը դարձուց միւս ժողովուրդներուն վրայ, ուրիշ ցրուած ազգութիւններուն վրայ, վերականգնելով Օսմանեան Դրան, որոնց թիւին մէջ, Հայաստանը կը պատկերանար շատոնց ի վեր սիրելի Ֆրանսայի սրտին։

Շնորհիւ առաջմեայ կառավարութեան՝ Հայերը Սուլթանէն ընդունեցան ազատագրական թուղթը։

Ձեր վարժարանին պատմութիւնը շատոնց ի վեր կապուած է Ֆրանսայի պատմութեան հետ։ Նոյնպէս ձեր պատմութիւնը, ինչպէս ձեր նախնիքներուն, կապուած է Ֆրանսայի ներկայ պատմութեան։ Ֆրանսայի հայերուն մեծամասնութիւնը Ֆրանսական քաղաքացիութիւն ունի, եւ այս տիտղոսով, ինչպէս երբեմն ժողովուրդէ ժողովուրդ, համակրութեամբ մասնակցեցաւ Ֆրանսայի կողքին, քաղաքակրթութեան պաշտպանութեան համար։

Ապացոյց մը հաւատարմութեան որքան գնահատելի...։

Բայց ուրիշ դետնի վրայ, այս վարժարանի գոյութիւնը Ֆրանսայի համար նոր հանգրուան մըն է։ Կը յիշեմ 28 Նոյեմբեր 1933ին, Հայ Տնտեսական Կեդրոնի